

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“

по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език), обявен в ДВ, бр. 22 от 16. 03. 2021 г.,

с единствен кандидат гл. ас. д-р Деспина Миролубова Василева

Автор на становището: проф. дпн Адриана Дамянова, член на научното жури по конкурса, назначено със заповед № РД 38 – 298 от 17. 05. 2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

I. Становище по изпълнението на изискванията по чл. 105, ал.1 от ПУРПНСЗАДСУ:

1. През 2012 г. въз основа на успешна защита на дисертационен труд на тема „Развиване на уменията за общуване в гражданската сфера чрез обучението по български език (5. – 12. клас)“ на Деспина Миролубова Василева е присъдена научната и образователна степен „доктор“.

2. Въз основа на успешно издържан конкурс от 2013 г. (т.е. повече от 2 години) Деспина Миролубова Василева заема академичната длъжност „главен асистент“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

3. Деспина Миролубова Василева представя свой публикуван рецензиран монографичен труд в областта на конкурса, а именно „Развиване на когнитивни и метакогнитивни умения за четене в обучението по български език“ (София, 2021), който не повтаря публикации, представени за придобиване на научната и образователна степен „доктор“.

4. Съгласно предоставената справка за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ Деспина Миролубова Василева отговаря на минималните национални изисквания за професионалното направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език).

5. Деспина Миролубова Василева няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните си трудове.

II. Становище по изпълнението на изискванията по чл. 107, ал. 1, т. 12 – 14 от ПУРПНСЗАДСУ:

12. Деспина Миролубова Василева е предоставила справка по образец за това, че отговаря на минималните национални изисквания за съответната научна област, към която е приложила необходимите доказателства.

13. Деспина Миролубова Василева е предоставила справка за цитиранията на своите научни трудове с пълно библиографско описание на цитираните и цитиращите публикации.

14. Деспина Миролубова Василева е предоставила справка за своите оригинални научни приноси, към която е приложила съответните доказателства.

III. Становище по оригиналните научни приноси на Деспина Миролубова Василева.

Най-съществените сред научните приноси на д-р Д. Василева се изразяват в участия в научни проекти и конференции, в научни публикации и в съавторство в учебници и учебни помагала за средното училище. Прегледът им веднага откроява трайните научни интереси на кандидатката, диференцирани в няколко направления. Едно от тях несъмнено е изграждането на гражданска компетентност у учениците. Именно върху нейното формиране и развиване във и чрез обучението по български език е фокусирана докторската дисертация на Д. Василева и основаната върху нея монография – „Политики и практики на гражданското образование в обучението по български език“ (София, 2012), но за устойчивостта на интереса към проблема говорят и последващи публикации, като статията „Залози на дигиталната гражданска компетентност в обучението по български език“ („Филологически форум“, 2019) и студията „Развиване на дигитална гражданска компетентност в обучението“ („Дигитална гражданска компетентност и медийни стереотипи“, 2021), както и участието на кандидатката в междуфакултетния проект „Гражданско образование и граждански компетентности в българското училище“ (2019). В непосредствена връзка с ангажимента с гражданското образование е този с медийната и дигиталната грамотност на учениците, за който свидетелстват статията „Един възможен модел за работа с медиен текст в часовете по български език“ (сп. „Български език и литература“, бр. 6 от 2018 г.), студията „Аспекти на медийната грамотност в обучението (с оглед на обучението по български език)“ (в „Дигитална гражданска компетентност и медийни стереотипи“, 2021), участието в проекта „Дигиталното образование и бъдещето на училището в епохата на конвергентни технологии – от адаптация към еманципация“ (2017).

Академичното израстване на д-р Д. Василева може да бъде проследено в развоя на нейните научни интереси и по-конкретно – в тяхното задълбочаване и интегриране. Очевидно кандидатката достига до идеята, че граждански, медийни или дигитални, компетентностите на учениците са фундаментни в базисните умения и нагласи в областта на четенето. Тъкмо формирането и усъвършенстването на тези умения и нагласи откриваме като научен предмет на серия публикации на д-р Василева от последните години в специализирания периодичен печат: „Развиване на стратегии за четене в контекста на стратегиите за учене“ (2016), „Мотивация и умения за четене“ (2017), „Нагласи за четене (проучване сред българските ученици)“ (2020), „Изследване на уменията за четене с разбиране при текст на хартиен носител и на екран“ (2020). Монографията „Развиване на когнитивни и метакогнитивни умения за четене в обучението по български език“ (2021) – основният труд, с който кандидатката участва в конкурса, обогатява, обобщава и систематизира нейните предходващи го изследвания на уменията за четене на учениците.

Монографията критично изследва – в собственонаучния смисъл на думата, в т.ч. и експериментално – актуалния за образованието (и в частност за обучението по български език и за методиката на обучението по български език) проблем за уменията за четене в „дигиталната ера“, изградени и апликирани в една „хибридна“ среда. Веднага трябва да

подчертаем, че трудът проправя собствен методологически път, очертава оригинален изследователски маршрут, различен от този на Програмата за международно оценяване на учениците (PISA) на ОИСР например, който е един от най-популярните. Тъкмо с концептуалния модел на Програмата, и по-конкретно – с пазарноориентирания му прагматизъм и редуционизъм, работата „скришно“ полемизира. В известен смисъл изследването проправя една своеобразна „пара-PISA“ траектория (в двойния смисъл на гръцката представка), отстоявайки идеята за четенето като хуманитарна ценност, доколкото то участва в сложния процес на култивиране, удържане и обнова на свода от ценности и доколкото е извор на удоволствие, значимостта на които аспекти на четенето изследването на д-р Д. Василева дръзва да реабилитира. В този смисъл трудът на кандидатката недвусмислено страни от налагащата се преориентация на образованието от знания към компетентности, от предефинирането на просвещенското понятие за образование в термините на неолибералната идеология, в чийто аксиологичен свод можем да открием рационални цели, като *полезност, ефективност, измеримост*, но не и хуманитарни ценности, не и идеята за смислозададеност на субектната екзистенция. (В този контекст намираме за съвсем не случайно отсъствието на термина *компетентност* в наслова на монографията, както впрочем и в заглавията на другите публикации на д-р Василева по проблема.)

Като друг безспорен принос на изследването е необходимо да се посочи, че то отваря нови изследователски перспективи и задачи пред методиката на обучението по български език, като добросъвестно очертава периметъра си и възможните отвъд него изследователски маршрути. Трудът визира неотложни промени в образователните политики, сред които промени специално трябва да се открие инвестирането не в „опазването“ на „децата“ от изпитанията в сферата на комуникацията, а в снабдяването им с ресурси за справяне с изпитанията чрез експозицията им с актуални (в т.ч. и най-вече – граждански) проблеми. Най-категоричното доказателство за тази констатация представляват предложените за развиване на уменията за четене текстове – като съдържание и проблематика, структура и смисъл те остават далеч от лицемерната стерилност на типичните за Системата безлични, без всякаква интрига четива (от регистъра на научнопопулярните описания), които обичайно не казват нищо и затова не тревожат.

Изводите от извършената изследователска работа, резултатите от която са добросъвестно и коректно описани, са убедително обосновани (а подлежащите от тях на доказване – доказани) и ефективно приложими в методическата практика. Предложените методически варианти за работа с различни класове показват, че култивирането на когнитивните и т.нар. екстралингвистични умения, както и на метакогнитивните стратегии са задача изобщо на обучението по български език, като разликите между класовете се основават преди всичко върху степента на трудност на интерпретираните от използваните текстове теми и проблеми, а също и на езика.

Монографията на д-р Василева показва зряло научно мислене, свободно от наивен оптимизъм и безпочвен идеализъм (под което имаме предвид конструиране на теоретично и ценностно издържани, но нереалистични методически визии), неизкушено от оплакване

на/от „печалното настояще“. Обратно, трудът предлага балансиран теоретичен модел на образователното настояще, чужд на елементарни бинарни (етически, епистемологически...) противопоставяния, критичен прочит на използваните източници и – особено важно – критическа саморефлексия.

Заключение: въз основа на факта, че обсъжданата кандидатура безспорно отговаря на всички изисквания на ПУРПНСЗАДСУ за заемане на академичната длъжност „доцент“, и на изтъкнатите по-горе не по-малко безспорни научни приноси на кандидатката предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдим на гл. ас. д-р Деспина Мирюлюбова Василева академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език).

30. 06. 2021 г.

Подпис:

/проф. д-р А. Дамянова/